

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 01.10.2014, sp. zn. 8 Tdo 1007/2014, ECLI:CZ:NS:2014:8.TDO.1007.2014.1

Číslo: 23/2015

Právní věta:

Provedení zkráceného přípravného řízení ve smyslu § 179f odst. 1 písm. a) tr. ř. per analogiam zásadně brání, je-li obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody v jiné trestní věci a nemá obhájce. Výkon trestu odnětí svobody omezuje práva obviněného na obhajobu, zejména při jeho výslechu jako podezřelého podle § 179b odst. 3 tr. ř. po sdělení podezření, obdobně jako jeho vzetí do vazby.

Bylo-li přesto zkrácené přípravné řízení konáno a byl-li podán návrh na potrestání, samosoudce jej podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. z důvodu § 179f odst. 1 písm. a) tr. ř. per analogiam odmítne.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 01.10.2014

Spisová značka: 8 Tdo 1007/2014

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Návrh na potrestání, Výkon trestu odnětí svobody, Zkrácené přípravné řízení

Předpisy: § 8 odst. 1 předpisu č. 82/1998Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněného T. B. podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 7 To 55/2014, a rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. 12 T 122/2013, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. 12 T 122/2013, byl obviněný T. B. uznán vinným přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku spočívajícího v tom, že v období od 18. 7. 2010 do 20. 10. 2013 úmyslně nenastoupil v O. ani na jiném místě na území České republiky do vězeňského zařízení k výkonu trestu odnětí svobody,

přestože v dobrovolném nástupu mu nebránila žádná závažná překážka, a do výkonu trestu odnětí svobody byl dodán Policií České republiky až dne 20. 10. 2013 v 20.05 hodin, a to po omezení na osobní svobodě, k němuž došlo téhož dne v 16.45 hodin, přestože mu byla dne 12. 7. 2010 řádně doručena výzva k nástupu trestu odnětí svobody z rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. 2 T 21/2009, který nabyl právní moci ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě sp. zn. 3 To 132/2010, dne 22. 4. 2010, jímž byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, kdy ve výzvě mu bylo stanoveno místo nástupu trestu odnětí svobody ve V. v O. s termínem nástupu do pěti dnů od doručení výzvy, a to s poučením o trestněprávních následcích neuposlechnutí výzvy.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 337 odst. 1 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmi měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

Odvolání obviněného podané proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací usnesením ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 7 To 55/2014, podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

Obviněný podal proti tomuto usnesení odvolacího soudu prostřednictvím obhájce dovolání s odkazem na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. c), g), l) tr. ř. Především v něm namítal porušení práva na obhajobu, jež spatřoval v tom, že dne 13. 11. 2013, když byl vyslechnut v procesním postavení podezřelého, neměl obhájce, a to přesto, že se v té době již od 20. 10. 2013 nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody v jiné trestní věci. Před tím dne 13. 11. 2013 podal i vysvětlení podle § 158 odst. 3 tr. ř. a bylo mu sděleno i obvinění (správně „podezření“). Návrh na potrestání soudu byl podán dne 15. 11. 2013. Obhájce mu byl po výzvě k jeho zvolení, na jejímž základě si obhájce sám nezvolil, soudem ustanoven až dne 6. 1. 2014. Při hlavním líčení dne 15. 1. 2014 byl obhájce již přítomen. Obviněný poukázal na to, že výhradu opírající se o porušení práva na obhajobu ve smyslu § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. vznesl již ve svém odvolání, odvolací soud ji však neakceptoval přesto, že podmínka vycházející z § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř., že obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení, je-li ve výkonu trestu odnětí svobody, musí být respektována i ve zkráceném řízení, pokud je obviněný v této době ve výkonu trestu odnětí svobody v jiné trestní věci. Jestliže mu již dne 13. 11. 2013 nebyl ustanoven obhájce a nebyl žádný obhájce přítomen při jeho výslechu v procesním postavení podezřelého, nelze takový výslech považovat za procesně použitelný.

Obviněný dále s odkazem na důvod dovolání obsažený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. vytkl, že výzva, která stanovila podmínky nástupu do výkonu trestu odnětí svobody, mu nikdy nebyla doručena do vlastních rukou. Namítal, že soudy při vymezení doby páčání skutku obdobím od 18. 7. 2010 do 20. 10. 2013 neuvážily, že v době od 3. 1. 2012 do 23. 11. 2012 byl ve výkonu trestu odnětí svobody ve věznici K. v N., což plyne z potvrzení, které k dovolání doložil. Soudy se měly samy zaměřit na to, co po dobu, po kterou nebyl trest nastoupen, dělal, resp. ověřit a zjistit, zda nebyl v této době omezen na svobodě, a skutková zjištění podle toho upravit, neboť mu nelze klást za těchto okolností za vinu úmyslné maření výkonu úředního rozhodnutí po celé vymezené období. Rozhodnutí obou soudů nižších stupňů tudíž považoval za nesprávná a navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené rozhodnutí i řízení mu předcházející zrušil a věc přikázal k novému projednání a rozhodnutí.

K podanému dovolání státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství uvedl, že obsahově relevantní ve vztahu k uplatněným důvodům jsou pouze námitky podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., jež se týkaly porušení práva na obhajobu, nikoliv ty, které obviněný podřadil pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Za nekorektní považoval, že obviněný k nepřesnosti časového vymezení skutku uplatnil nové skutečnosti a důkazy až v dovolacím řízení, což trestní řád (na rozdíl od podání návrhu na povolení obnovy řízení ve smyslu § 277 tr. ř.) nepřipouští. Ve vztahu k

námítkám týkajícím se nedostatečné obhajoby obviněnému přisvědčil, neboť se neztotožnil s názorem vysloveným odvolacím soudem v napadeném rozhodnutí, který nerespektuje, že jedním z nejvýznamnějších faktických omezení možností obhajoby obviněného je právě případ, když je ve výkonu trestu odnětí svobody, kde nemá reálnou možnost sám svou obhajobu efektivně realizovat. Podle jeho názoru se tento důvod nutné obhajoby uplatní vždy, a to bez ohledu na závažnost trestné činnosti, ohledně níž se řízení vede. Důvody nutné obhajoby, jak je stanoví § 36 tr. ř., nevylučují podmínky vymezené v ustanovení § 179b odst. 2 tr. ř., pokud se v něm odkazuje na práva obviněného podle § 33 odst. 1, 2 tr. ř., a nikoli rovněž na § 36 tr. ř., neboť nepředstavují další právo obviněného nad rámec obecného práva na obhajobu upraveného v § 33 odst. 1, 2 tr. ř. Naopak jde o povinnost státu, aby v zákonem stanovených případech obhájce obviněnému zajistil, což platí i s odkazem na § 179b odst. 2 tr. ř., podle něž podezřelý obecně nemá obhájce. Jde tedy pouze o bližší konkretizaci či rozvedení obecného práva každé osoby, proti níž se vede řízení, na právní zastoupení v tom směru, že je v některých taxativně vymezených případech povinnost právního zastoupení uložena, a to bez ohledu na zvláštní úpravu uvedenou v § 179b odst. 2, věty druhé a násl., tr. ř., neboť tam upravená situace míří obecně na zadržené podezřelé bez ohledu na to, zda je u nich dán jiný důvod nutné obhajoby z hlediska § 36 tr. ř. Závěr obviněného, že je dán „důvod nutné obhajoby“ již v případě výsledku podezřelého v rámci zkráceného přípravného řízení za situace, kdy je ve výkonu trestu, státní zástupce považoval za logický, třebaže nemá zcela jednoznačnou oporu v normativním textu a je třeba k němu dospět výkladem. Konstatoval, že procesní význam výsledku podezřelého po sdělení podezření je v podstatě totožný s výsledkem obviněného po zahájení trestního stíhání, a to včetně možnosti protokol o výsledku podezřelého v rámci hlavního líčení číst podle § 314d odst. 2 tr. ř. Z účelu nutné obhajoby a s přihlédnutím ke zcela zásadnímu významu práva na právní zastoupení z hlediska pravidel spravedlivého procesu názor krajského soudu nepovažoval za správný, neboť by v obdobných případech umožňoval ve věcech, v nichž lze konat zkrácené přípravné řízení, účelově obcházet uvedený důvod nutné obhajoby u osob omezených ve výkonu vazby nebo trestu. Osoba umístěná ve výkonu trestu, proti níž by bylo konáno zkrácené přípravné řízení, by tak byla na svých právech zkrácena oproti osobě, která by byla trestně stíhána, třebaže procesní důsledky výsledku takové osoby jsou v dalším řízení obdobné. Podle státního zástupce je třeba zabývat se i tím, zda je konání zkráceného přípravného řízení v obdobných případech na místě, a pokud ano, zda se v takovém případě neuplatní důvod nutné obhajoby i pro případy takto na svobodě omezeného podezřelého, jelikož náležité zodpovězení této otázky bude mít nesporně značný judikatorní význam pro procesní postup ve zkráceném přípravném řízení trestním. Z tohoto důvodu navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil, jakož i předcházející rozsudek soudu prvního stupně a jim předcházející řízení. Vzhledem k tomu, že vytýkanou vadu nelze odstranit v řízení před soudem, dále navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal státnímu zástupci Okresního státního zastupitelství v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud, když jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné, bylo podáno osobou oprávněnou, v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit, a že netrpí vadami, pro které by je mohl podle § 265i odst. 1 tr. ř. odmítnout, přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a dospěl k následujícím závěrům.

Pokud obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., z obsahu podaného dovolání je zřejmé, že obviněný použil uvedený dovolací důvod v jeho druhé alternativě, neboť odvolací soud z podnětu obviněným podaného odvolání rozsudek soudu prvního stupně podle § 254 tr. ř. věcně přezkoumal a obviněný současně dovolání opřel i o důvody podle § 265b odst. 1 písm. c), g) tr. ř. Proto Nejvyšší soud zkoumal, zda tyto důvody byly dány.

Podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je možné dovolání podat, jestliže obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl. Podle této dikce se předpokládá, že došlo k porušení podmínek určujících právo obviněného na jeho obhajobu, zejména dopadá na případy, kdy v příslušné trestní věci byly dány podmínky nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. ř., tzn. obviněný musel být v řízení zastoupen obhájcem, ať již zvoleným (§ 37 tr. ř.), nebo ustanoveným (§ 38 tr. ř.), a přitom žádného obhájce neměl, tzn. že došlo k porušení práva na obhajobu jako jednoho ze základních práv garantovaných v čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a také čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. Uvedený dovolací důvod se však netýká veškerých případů, kdy obviněný obhájce v řízení neměl, ale dopadá jen na takové, kdy obviněný, ačkoli byly splněny zákonné podmínky nutné obhajoby, neměl v trestním řízení obhájce vůbec, anebo jej neměl po určitou část řízení, po kterou orgány činné v trestním řízení prováděly úkony trestního řízení směřující k vydání meritorního rozhodnutí napadeného dovoláním. Účelem uvedeného dovolacího důvodu je dosáhnout nápravy takového rozhodnutí, které vzešlo z řízení, v jehož některém stádiu byl obviněný bez obhájce, ač ho podle zákona měl mít, pokud se ovšem úkony provedené v tomto stadiu řízení staly výlučným nebo hlavním podkladem rozhodnutí ve věci samé (srov. rozhodnutí č. 23/2007-II. Sb. rozh. tr.). Z těchto důvodů je třeba v každé konkrétní věci zkoumat, jak dalece bylo do práv obviněného na jeho obhajobu postupem orgánů činných v trestním řízení zasazeno a jaký měl takový zásah dopad na konečný výsledek, neboť je nutné zkoumat, jak dalece byla zkrácena práva obviněného z materiálního hlediska (viz rozhodnutí č. 48/2003 Sb. rozh. tr.).

Nejvyšší soud z obsahu připojeného spisu Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 12 T 122/2013 ke skutečnostem namítaným v dovolání zjistil, že policejní orgány dne 8. 11. 2013 záznamem o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 tr. ř. na podkladě oznámení Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 2 T 21/2009 zahájily úkony trestního řízení ve věci obviněného pro spáchání přečinu podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. ř., neboť, ač byla obviněnému dne 12. 7. 2010 řádně doručena výzva k nastoupení trestu odnětí svobody podle rozsudku ze dne 3. 11. 2009, sp. zn. 2 T 21/2009, do termínu uvedeného ve výzvě trest nenastoupil. Ve věci dále shromáždily podklady týkající se nenastoupení trestu odnětí svobody ve věci Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 2 T 21/2009. Dne 13. 11. 2013 v 8.15 hodin obviněného vyslechly na úřední záznam o podání vysvětlení podle § 158 odst. 6 tr. ř., téhož dne v 8.30 hodin obviněný převzal záznam o sdělení podezření podle § 179b odst. 3 tr. ř., a rovněž dne 13. 11. 2013 v 8.30 hodin byl vyslechnut do protokolu o výsledku podezřelého. Byl poučen mimo jiné ve smyslu § 33 odst. 1, 2 tr. ř. také o tom, že podle § 33 odst. 1 tr. ř. má právo zvolit si obhájce a radit se s ním během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. Je-li ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, má právo mluvit s obhájcem bez přítomnosti třetí osoby. Po tomto poučení obviněný uvedl, že si obhájce nezvolí, a tudíž při výsledku obhájce neměl. Dne 18. 11. 2013 byl Okresnímu soudu v Ostravě podán v této věci návrh na potrestání, dne 29. 11. 2013 soudce Okresního soudu v Ostravě nařídil ve věci hlavní líčení na den 15. 1. 2014, k němuž obviněného předvolal s tím, že jej vyzval, aby si zvolil obhájce, což obviněný ve stanovené lhůtě neučinil, a proto mu soudce dne 6. 1. 2014 opatřením pod sp. zn. 2 T 122/2013 podle § 39 tr. ř. obhájce ustanovil z důvodu nutné obhajoby podle § 36a odst. 1 písm. a) tr. ř., který byl hlavnímu líčení dne 15. 1. 2014 přítomen. V průběhu tohoto hlavního líčení soudce kromě jiného obviněného vyslechl, resp. poučil o právu vypovídat (§ 33 odst. 1 tr. ř.), čehož obviněný využil a vypovídat odmítl. Soudce podle § 207 odst. 2 tr. ř. přečetl výpověď obviněného z č. 1. 24 až 27 spisu, provedl další důkazy a vydal v této věci dovoláním napadený rozsudek.

Odvolací soud, který z podnětu odvolání uvedený rozsudek přezkoumal, k obdobným námitkám obviněného k otázce obhajoby v přezkoumávaném usnesení, jímž odvolání obviněného jako nedůvodné zamítl, konstatoval, že v řízení předcházejícím rozsudku soudu prvního stupně nedošlo k porušení práva na obhajobu obviněného ani k žádným jiným vadám řízení. Pokud ustanovení § 179b odst. 2 tr. ř. stanoví, že podezřelý má ve zkráceném přípravném řízení „stejná práva jako obviněný (§ 33 odst. 1, 2 tr. ř.)“, potom se těmito právy rozumějí práva obviněného zakotvená v § 33 odst. 1, 2 tr.

ř. a nelze je směřovat s důvody nutné obhajoby podle § 36 tr. ř., který zakotvuje nutnou obhajobu pro přípravné řízení. Pro zkrácené přípravné řízení však stanoví obhajobu v § 36 odst. 4 tr. ř., podle něhož tato počíná až v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení proti zadrženému. Tento názor podle soudu druhého stupně odpovídá znění § 314b odst. 2 tr. ř., a proto dovedl, že obviněný se v době konání výslechu ve zkráceném přípravném řízení dne 13. 11. 2013 nacházel ve výkonu trestu odnětí svobody, a tak u něj nemohly v takovém případě nastat důvody nutné obhajoby podle § 36 tr. ř., jelikož počátek nutné obhajoby se vztahuje k okamžiku zahájení trestního stíhání. Odkázal též na rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. [8 Tdo 1266/2010](#) a sp. zn. [7 Tdo 1509/2012](#) a z uvedených důvodů rozsudek soudu prvního stupně i jemu předcházející postup orgánů činných v trestním řízení shledal správným.

Nejvyšší soud se neztotožnil s názorem soudů nižších stupňů, že orgány činné v trestním řízení postupovaly správně, neboť má za to, že řízení předcházející vydání dovoláním napadených rozhodnutí trpí vadami, pro které nemohou obstát, protože nebyly dány podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení a soud prvního stupně měl návrh na potrestání odmítnout. Pokud jej akceptoval, neměl splněny důvody podle § 207 odst. 2 tr. ř. pro to, aby přečetl výpověď obviněného učiněnou ve zkráceném přípravném řízení ve výkonu trestu odnětí svobody bez přítomnosti obhájce.

V posuzované věci je rozhodné zejména to, že podáním návrhu na potrestání soudu se konalo zkrácené přípravné řízení; soud, jenž návrh na potrestání za této situace obdržel, měl před nařízením hlavního líčení ve smyslu § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. nejprve zkoumat, zda byly splněny podmínky uvedené v § 179a odst. 1 tr. ř. pro konání zjednodušeného řízení, a s ohledem na zjištěné okolnosti, zejména proto, že obviněný byl ve výkonu trestu odnětí svobody, tento návrh na potrestání odmítnout.

Podle § 179a odst. 1 tr. ř. se zkrácené přípravné řízení koná o trestných činech, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, jestliže podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté [písm. a)], nebo v průběhu prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání byly zjištěny skutečnosti jinak odůvodňující zahájení trestního stíhání a lze očekávat, že podezřelého bude možné ve lhůtě uvedené v § 179b odst. 4 tr. ř. postavit před soud [písm. b)].

Z hlediska okolností, za nichž se předmětná věc udála, je zřejmé, že se dotýkala podmínek vymezených v ustanovení § 179a odst. 1 písm. b) tr. ř., pro jehož aplikaci je při zjištění skutečností jinak odůvodňujících zahájení trestního stíhání určující okolnost, že zkrácené přípravné řízení bude skončeno nejpozději do dvou týdnů ode dne, kdy policejní orgán sdělil podezřelému, že spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 4 tr. ř.).

Podle § 179f odst. 1 tr. ř. zkrácené přípravné řízení nelze konat nebo v něm pokračovat, jestliže a) je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu, nebo b) jsou dány důvody pro konání společného řízení o dvou nebo více trestných činech, a alespoň o jednom z nich je třeba konat vyšetřování.

Státní zástupce, kterému byla doručena podle § 179c odst. 1 tr. ř. zpráva policejního orgánu, podle § 179c odst. 2 písm. a) tr. ř. podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud. Podle § 314b odst. 1, věta druhá, tr. ř. se trestní stíhání ve věci, v níž se konalo zkrácené přípravné řízení, zahajuje tím, že návrh státního zástupce na potrestání byl doručen soudu. Z toho vyplývá, že podáním návrhu na potrestání nastávají účinky zahájení trestního stíhání, což mimo jiné znamená, že pachatel se z podezřelého stává obviněným (srov. rozhodnutí č. 15/2003-II. Sb. rozh. tr.). Z těchto důvodů lze na postavení podezřelého v průběhu zkráceného řízení vztahovat jen ta práva, která mu jsou v rámci tohoto řízení srovnatelně s obviněným výslovně stanovena zejména v ustanovení § 179b odst. 2 tr. ř., podle něhož

ve zkráceném přípravném řízení má podezřelý stejná práva jako obviněný (§ 33 odst. 1, 2 tr. ř.). Zadržený podezřelý má právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. O tom je třeba podezřelého před jeho výslechem poučit a poskytnout mu plnou možnost uplatnění jeho práv. K odkazu na § 33 odst. 1, 2 tr. ř. je třeba uvést, že v něm k právům podezřelého kromě práva vyjádřit se ke všem skutečnostem a důkazům, práva nevypovídat, uvádět okolnosti a důkazy sloužící k obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky (ve zkráceném přípravném řízení budou přicházet v úvahu výlučně žádosti podle § 157a odst. 1 tr. ř.) patří rovněž právo zvolit si obhájce a další práva uvedená v § 33 odst. 1 tr. ř. Podezřelý má také možnost učinit návrh podle § 33 odst. 3 tr. ř. na rozhodnutí, že má nárok na obhajobu bezplatnou nebo na obhajobu za sníženou odměnu. Z této dikce je zřejmé, že ustanovení § 179b odst. 2 tr. ř. zakotvuje právo zadrženého podezřelého zvolit si obhájce, nikoliv však jeho právo na nutnou obhajobu, neboť odkaz na ustanovení § 36 odst. 1 tr. ř. určující její podmínky zde výslovně zmíněn není.

Podle § 36 odst. 1 tr. ř. obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení z důvodů vymezených pod písmeny a) až d), přičemž pod písmenem a) je uveden i případ, je-li obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody. Nutná obhajoba, je-li dán některý z důvodů podle § 36 tr. ř., počíná v přípravném řízení od okamžiku zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. a pokračuje v dalších stádiích trestního řízení, pokud tento důvod nadále trvá (srov. rozhodnutí č. 1/1968, 2/1978, 1/1979 Sb. rozh. tr.). Počátek nutné obhajoby je tedy vždy spojen se zahájením trestního stíhání (nemůže nastat dříve), což vyplývá z použitého pojmu „obviněný“ v návěť § 36 odst. 1 tr. ř., protože právě od zahájení trestního stíhání se vede řízení proti konkrétní osobě. Třebaže přípravné řízení zahrnuje i postup před zahájením trestního stíhání, od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, v této etapě přípravného řízení před zahájením trestního stíhání nejsou u dospělého obviněného (u mladistvého platí podmínky vymezené § 42 z. s. m.) dány podmínky pro nutnou obhajobu (Šámal, P. a kol. Trestní řád I. § 1 až 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 443). Podle této zásady je třeba postupovat i v případě zkráceného přípravného řízení, které je zvláštním druhem přípravného řízení před zahájením trestního stíhání, jak vyplývá z § 179b odst. 1 tr. ř., podle něhož orgán konající zkrácené přípravné řízení provádí úkony podle hlavy deváté, tedy v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Jeho podstatou je rychlé a neformální objasnění skutku, ve kterém je spatřován trestný čin, zjištění osoby důvodně podezřelé z jeho spáchání a vyhledání (nikoli provedení) důkazů. Policejní orgán by se proto v těchto případech měl zaměřit jen na vyhledání potenciálních důkazů, jejichž provedení by měl státní zástupce navrhnout a provádět až v řízení před soudem v tzv. zjednodušeném řízení. Z tohoto obecného principu zákonodárce připouští určité výjimky vztahující se zejména k úkonům podle § 158 odst. 3 tr. ř., dále k neodkladným a neopakovatelným úkonům (srov. § 158a tr. ř.) a k výslechu podezřelého podle § 179b odst. 2, 3 tr. ř. (srov. přiměřeně stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu sp. zn. [Tpjn 303/2014](#)). Z logiky takto vymezeného a chápaného zkráceného přípravného řízení proto vyplývá, že okamžikem, kterým se zahajuje trestní stíhání, je až podání návrhu na potrestání soudu (§ 314b odst. 1, druhá věta, tr. ř.), na což navazuje i pro toto zvláštní řízení speciální důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 4 písm. a) tr. ř. spočívající v tom, že obviněný musí mít obhájce v hlavním líčení konaném v zjednodušeném řízení proti zadrženému. Zadrženým je ve smyslu § 75 odst. 1 tr. ř. obviněný, u něhož jsou dány důvody vazby [přichází v úvahu pouze v rámci trestního řízení po zahájení trestního stíhání (§ 12 odst. 10, § 160 odst. 1 tr. ř.)], z čehož je zřejmé, že i pro tento případ, kdy jsou dány důvody vazby u osoby, proti níž se zkrácené přípravné řízení vede, nutná obhajoba v přípravném řízení nastane až podáním návrhu na potrestání.

Z takto vymezených podmínek, za nichž je konáno zkrácené přípravné řízení, je zřejmé, že tento zvláštní druh řízení nepočítá s možností nutné obhajoby podezřelého, tedy osoby, proti níž nebylo zahájeno trestní řízení před tím, než byl podán návrh na potrestání soudu. Tato zásada má obecnou platnost, a je ji proto nutné jako takovou respektovat.

Otázkou však je, jak postupovat tehdy, když je obviněný, proti kterému bylo zahájeno zkrácené přípravné řízení, ve výkonu trestu odnětí svobody. Obviněný, jenž je v postavení podezřelého, má v takovém případě toliko práva ve smyslu § 179b odst. 2 tr. ř. odkazující na § 33 odst. 1, 2 tr. ř., podle něhož má jen obecné právo obhájce si zvolit, a protože ještě není obviněným podle § 160 odst. 1 tr. ř. ani podle § 314b odst. 1, druhá věta, tr. ř., nemůže se na něj v tomto postavení, byť je fakticky ve výkonu trestu odnětí svobody, vztahovat důvod nutné obhajoby vymezený v § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř., podle něhož obviněný musí mít obhájce už v přípravném řízení, je-li ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody nebo na pozorování v zdravotnickém ústavu (§ 116 odst. 2 tr. ř.), protože tento důvod nutné obhajoby se odvíjí až od okamžiku, kdy jde o obviněného, tj. osobu, které bylo sděleno obvinění, tj. bylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 tr. ř.).

Na podkladě těchto zákonem stanovených principů je zřejmé, že pokud byl v posuzované věci obviněný T. B. dne 13. 11. 2013 vyslechnut za podmínek § 179b odst. 2 tr. ř. jako podezřelý ve zkráceném přípravném řízení, byl dostatečně jasně a srozumitelně poučen o svých právech vyplývajících z ustanovení § 33 odst. 1, 2 tr. ř. a sám si obhájce nezvolil, postupovaly policejní orgány provádějící tento výslech podezřelého v souladu s principy zakotvenými v článku 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též jen „Úmluva“) či článku 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, protože vnitrostátní pravidla pro uplatnění obhajoby byla dodržena i přesto, že obviněný byl v této době výslechu jako podezřelého ve zkráceném přípravném řízení ve výkonu trestu odnětí svobody v jiné trestní věci. V daných souvislostech totiž nešlo o případ, kdy obviněný obhájce podle zákona musel mít, když z ustanovení § 33, § 179b či § 36 tr. ř. a potažmo ani mezinárodních úmluv nevyplývá povinnost orgánů činných v trestním řízení u každého úkonu, tj. i výslechu podezřelé osoby, která je ve výkonu trestu odnětí svobody, ustanovovat obligatorně obhájce v rámci nutné obhajoby.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že na základě výše uvedených ustanovení trestního řádu upravujících zkrácené přípravné řízení a podmínky pro vznik nutné obhajoby obviněný vyslýchaný v postavení podezřelého ve zkráceném přípravném řízení nemusí mít obhájce ani tehdy, když je ve výkonu trestu odnětí svobody, protože nejde o důvod nutné obhajoby (§ 36 tr. ř.). Podle této úvahy také postupoval odvolací soud, který v zásadě na základě obsahově stejné argumentace považoval námitky obviněného, že postupem policie podle § 179b odst. 2, 3 tr. ř. došlo k porušení jeho práv na obhajobu, za nedůvodné.

Tento závěr, byť je v souladu s jazykovou dikcí § 179b odst. 2 tr. ř., plně nekoresponduje s právy obviněného, který je omezen na osobní svobodě, je vyslýchan v rámci úkonu trestního řízení, jenž slouží za podklad meritorního rozhodnutí o jeho vině, a přitom nemůže řádně využít svých práv na obhajobu jenom proto, že uvedený procesní úkon byl zákonem vyřazen z postupů, při nichž by jinak obviněnému právo na nutnou obhajobu příslušelo. Proto je nezbytné uvedenou skutečnost zvažovat v kontextu dalších zákonných ustanovení umožňujících práva obviněného v plné míře uplatnit.

V projednávané věci je významné, že dovolatel byl v době, kdy byl ve zkráceném přípravném řízení vyslýchan jako podezřelý, ve výkonu trestu odnětí svobody, tzn. že byl omezen na svobodě a nemohl si sám urychleně v tomto typu řízení zajistit obhájce a tím realizovat obhajobu v celém rozsahu v podobě přípravy obhajoby, shromažďování důkazů v jeho prospěch, přípravy jednání apod. (srov. rozsudek ESLP ze dne 13. 10. 2009 ve věci Dayanan proti Turecku, stížnost č. 7377/2003). Tato okolnost by nebyla podstatná, pokud by tato výpověď obviněného neměla pro jeho další postavení a navazující procesní postupy zásadní význam a nestala by se navíc i důležitým podkladem pro rozhodnutí o jeho vině v řízení po podání návrhu na potrestání (viz protokol o hlavním líčení č. 1. 56 spisu). Přitom s ohledem na význam této výpovědi bylo z povahy tohoto úkonu patrné, že bude sloužit jako podklad pro rozhodnutí o vině, což mělo vést k zajištění možnosti využití veškerých práv na právní pomoc (srov. rozsudek ESLP ze dne 28. 2. 2008 ve věci Demebukon proti Bulharsku,

stížnost č. 68020/2001).

Jestliže obecně právo na obhajobu podle článku 6 Úmluvy vyžaduje, aby měl obviněný možnost využít právní pomoc od momentu zbavení svobody, pak zejména u výsledku podezřelého ve zkráceném řízení podle § 179b odst. 2 tr. ř., na nějž se podle § 179b odst. 3 tr. ř. vztahují jinak přiměřeně ustanovení o výsledku obviněného, je nutné použít stejných principů jako u obviněného. V této souvislosti pro případ, kdy je obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody a je nutné jej vyslechnout jako podezřelého, nestačí mu jen dát možnost obhájce si zvolit, aniž by na sebe stát převzal povinnost mu tuto obhajobu zajistit s odkazem na zákonné ustanovení, a vystačit s konstatováním, že mu obhájce nelze ustanovit, protože zde nutná obhajoba nepřichází do úvahy. Jestliže takové závěry vycházejí z povahy a podstaty zkráceného přípravného řízení, pak tento typ zvláštního řízení na takový případ nemůže dopadat a v takové situaci není přípustné konat zkrácené přípravné řízení. Tato úvaha má oporu při využití analogie v ustanovení § 179f odst. 1 tr. ř., podle něhož nelze zkrácené přípravné řízení konat nebo v něm pokračovat, jestliže je dán důvod vazby a nejsou splněny podmínky pro předání zadrženého podezřelého spolu s návrhem na potrestání soudu. Z uvedeného plyne, že při existenci důvodů vazby, do níž by podezřelý musel být dodán a v níž by se musel ještě před podáním návrhu na potrestání soudu nacházet, tj. byl by omezen na osobní svobodě ještě dříve před tím, než by došlo k jeho předání soudu spolu s návrhem na potrestání, je sama o sobě okolností, která vylučuje možnost konání zkráceného přípravného řízení. V takovém případě zákon výslovně stanoví, že se za podmínek § 160 tr. ř. zahájí trestní stíhání, v němž se již podezřelý dostává do postavení obviněného s právem na nutnou obhajobu podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. Byť zákon stejnou podmínku pro případ, že se podezřelý nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, v § 179f odst. 1 tr. ř. výslovně nestanoví, lze ji za použití analogie, která je v trestním řízení přípustná, a navíc zde je i ve prospěch obviněného, aplikovat i na projednávanou situaci.

Výkon trestu odnětí svobody je pro posuzování podmínek omezení obviněného na osobní svobodě srovnatelný právě s vazbou, na niž pamatuje ustanovení § 179f odst. 1 tr. ř., neboť oba tyto instituty trvají relativně delší dobu, a to na rozdíl od zadržení (srov. § 76 tr. ř.), u něhož zákon předpokládá, že podezřelý bude buď propuštěn na svobodu, nebo vzat do vazby. Z tohoto důvodu v situaci, když je podezřelý ve výkonu trestu odnětí svobody, nelze aplikovat ustanovení § 179e tr. ř. dopadající na postup státního zástupce v případě, je-li ve zkráceném přípravném řízení podezřelá osoba zadržená. Z těchto důvodů je proto nutné pro konání zkráceného přípravného řízení podle § 179a tr. ř. odlišit případ, kdy je podezřelý zadržen (§ 76 tr. ř.), což umožňuje konání zkráceného řízení za podmínek § 179e tr. ř., od situace, kdy je obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody, což analogicky podle § 179f odst. 1 tr. ř. vylučuje možnost konání zkráceného řízení.

K tomu názoru se ve svém vyjádření v této věci přiklonil i nejvyšší státní zástupce, který rovněž považoval konání zkráceného přípravného řízení za uvedených podmínek za vyloučené právě s ohledem na to, že bylo porušeno právo obviněného na obhajobu.

Nejvyšší soud má ze všech rozvedených důvodů za to, že v této věci, ač by jinak byly formálně splněny podmínky pro konání zkráceného přípravného řízení podle § 179a odst. 1 tr. ř., nemohlo být ve zkráceném přípravném řízení pokračováno podle § 179f odst. 1 tr. ř. per analogiam poté, co bylo zjištěno, že dovolatele bude nutné vyslechnout v rámci tohoto řízení jako podezřelého podle § 179b odst. 2, 3 tr. ř. za situace, kdy byl omezen na svobodě, tj. ve výkonu trestu odnětí svobody. V takové situaci nemohlo být řádně zajištěno (byť byl poučen ve smyslu § 33 odst. 1, 2 tr. ř. a obhájce si nezvolil) jeho právo na obhajobu v rámci tohoto zkráceného řízení, kde institut nutné obhajoby nepřichází v úvahu. Proto Nejvyšší soud shledal základní pochybení v tom, že při zjištění, že se obviněný nachází ve výkonu trestu odnětí svobody, nemohlo být ve věci dále konáno zkrácené přípravné řízení a ani výsledek obviněného nemohl být realizován podle § 179b odst. 2 tr. ř. Ve věci za této situace bylo nutné podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájit trestní stíhání. Jedině při tomto postupu by mohla být aplikována ustanovení o nutné obhajobě a zajištěna práva podezřelého na řádnou přípravu

obhajoby a využití všech možností s ní spojených (srov. přiměřeně rozsudek ESLP ze dne 2. 3. 2010 ve věci Adamkiewicz proti Polsku, stížnost č. 54729/2000).

Takto však policejní orgány nepostupovaly, ale konaly zkrácené přípravné řízení, ač bylo z uvedených důvodů nezákonné.

Soud prvního stupně na tuto vadu přípravného řízení náležitě nereagoval, a přestože nebyly splněny podmínky § 179a odst. 1 tr. ř. pro konání zjednodušeného přípravného řízení, nepostupoval podle § 314c odst. 1 písm. c) tr. ř. a návrh na potrestání neodmítl, ale přijal jej a ve věci nařídil hlavní líčení. Za takové situace však v jeho průběhu nemohl použít důkazy zajištěné v přípravném řízení, neboť takový postup byl nezákonný. Samosoudce sice obviněnému poté, co si obhájce sám nezvolil, ustanovil obhájce a za jejich přítomnosti hlavní líčení konal, avšak nezákonně opatřené důkazy pro své meritorní rozhodnutí použil (srov. strany 24 až 27 spisu), aniž by zvažoval, že žádný z těchto důkazů opatřených v rozporu se zákonnými podmínkami použít nemohl (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 40/1994-I. Sb. rozh. tr.).

Nejvyšší soud tento postup soudu prvního stupně, s nímž se v zásadě ztotožnil i odvolací soud, považuje ze shora uvedených důvodů za procesně nesprávný, a proto podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 3. 2014, sp. zn. 7 To 55/2014, a rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. 12 T 122/2013, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.